Przesyłka opłacona ryczałtem.

№ 30 (84) Чацьвер, 6-га Жніўня 1925 г. м. Вільня. Год II.

# ГРАМАДЗКІ ГОЛАС

Выходзіць адзін раз у тыдзень. Цана нумару 15 грошай.

Падпісная цана на 1 месяц 80 гр.
" " 3 " 2 зл. 40 гр.
За граніцу ўдвая даражэй.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Wilno, ul. Niemiecka, 1 „Hotel Sokołowskiego" pokój № 26. Рэдакцыя адчынена ад 10—2 гадз.
Рэдактар прымае ад 11—1 гадз. удзень, апрача сьвятаў.

Цана абвестак за радок пэтыту: на 1 стар. — 20 гр.; у тэксьце — 15 гр.; на апош. стар. — 10 гр.

## Наш пратэст.

Надзеяй кожнага народу, яго будучыняй, ёсьць дзеці — маладое здаровае пакаленьне.

Мозгам народу, яго гонарам і сілай — ёсьць моцная і адпаведна выхаваная інтэлігенцыя.

Беларускі народ, дзякуючы дэнацыяналізацыйным і асыміляцыйным высілкам сваіх мацнейшых суседзяў, захаваў зусім нязначную частку інтэлігенцыі.

Зразумела, што разам з усё большым пашырэньнем беларускага руху, аднachасова павінны павялічвацца і кадры інтэлігенцыі. Падгатаўляе-ж гэтыя кадры нацыянальная школа.

І вось — трагедыя беларускага народу ў тым, што ён мае занадта мала сваіх нацыянальных школаў.

Праўда, у Савецкай Беларусі цяпер ёсьць шмат беларускіх школаў, але гэтыя школы *не дадуць здаровай і адпаведна выхаванай інтэлігенцыі*, бо ў іх, апрача мовы і досіць слабай веды, няма тых элемэнтаў, якія неабходны дзеля *выхаваньня моладзі*. Праўда, што перш—за—ўсё школа павінна даваць веду, але, апрача гэтага, яна павінна яшчэ закладаць у дзяцёх і першыя асновы маралі. Яна павінна нясьці дзяцём вышэйшую дысьцыпліну — дысьцыпліну духа, вышэйшую ідэю — рэлігію. Апрача гэтага, разам з выхаваньнем духоўным школа павінна выхоўваць і здаровае цела. Школа павінна ўзмацняць і паглыбляць прыродную любоў дзяцей да сям'і, бо сям'я — гэта аснова кожнага нацыянальнага гаспадарства. Нарэшце школа павінна выхаваць будучых грамадзян, сыноў сваёй Бацькаўшчыны і залажыць у іх душах, *вялікую любоў да гэтай Бацькаўшчыны*.

Гэтых элемэнтаў беларуская школа ў Савецкай Беларусі ня мае. „Там", замест першых падставаў маралі, у дзяцёнка забіваюць сорам; замест рэлігіі *намаўляюць* да *бязбожжа* і зьдзеку над самай верай і над тымі, хто веруе. „Там" калечаць душу дзяцёнка і ня дбаюць аб здароўі цела. Замест фізычнага выхаваньня і гульняў, дзяцей ганяюць на мітынгі і розныя ўрачыстыя парады. Там ня толькі не паглыбляюць замілаваньня да сям'і, а робяць усё магчымае, каб зусім вытравіць любоў да бацькоў. Там, замест патрыятызму, моладзі намаўляюць *любоў да Інтэрнацыяналу*.

Бедныя, нешчасьлівыя беларускія дзеці Савецкай Беларусі! У якіх цяжкіх, дзікіх абставінах яны растуць! Толькі бязьмерная агіда самога беларускага народу да комунізму і прыродны інстыкт самазахаваньня можа выратаваць яго моладзь ад поўнага калецтва.

У шмат лепшых варунках знаходзіцца беларуская моладзь тут— у заходняй, парлямэнцкай Дзяржаве. Але, як мы ўжо зазначалі, вялікае няшчасьце беларускага народу крыецца ў тым, што мы тут, у Польшчы, амаль што зусім ня маем сваей нацыянальнай школы. І ў той час, калі „там", у большай частцы Беларусі, моладзь нашую калечаць, нам трэба ўсе высілкі скіраваць на тое, каб павялічыць лік беларускіх школаў тут, дзе наша моладзь мае магчымасьць атрымаць усё тое, што можа даць заходня - эўрапэйская культура.

У свой час палякі добра разумелі вялікае значэньне *нацыянальнай школы* і не баяліся рэпрэсіяў за тайныя свае школы падчас сваей няволі ў Расеі. Гэтак сама і мы павінны змагацца за сваю родную школу, бо кожная новая беларуская школа ёсьць вялікім здабыткам у нашым адраджэнскім руху. І тое, што Час. Бел. Радзе ўдалося дабіцца адчыненьня курсаў для беларускіх настаўнікаў, таксама ёсьць вялікім здабыткам. Няхай настаўнікі гэтыя, па сканчэньні курсаў, трапяць да так званых *утраквістычных* школаў, але—у гэтых школах будзе вучыць і выхоўваць нашых дзетак ужо ня чужы ім па нацыянальнасьці настаўнік, а свой беларус. Галоўная-ж вага гэтых здабыткаў у тым, што адабраць іх ад нас ужо ня могуць, бо здабыты яны *грамадзкім легальным шляхам*. „Там"-жа усё беларускае дадзена надта лёгка, — „па ласцы" маскоўскіх камісараў і гэтак-жа лёгка можа быць зьліквідавана, як ужо зьліквідаваны, *ненатрэбныя* больш комуністым, цэлыя незалежныя Рэспублікі.

Вось дзеля чаго мы гэтак востра зарэагавалі на спробу *ўнясеньня заразы* ў нашыя, і так нялічныя, беларускія школы! Выпадкі, якія мелі мейсца ў апошні час у Віленскай Беларускай Гімназіі, змушаюць нас падняць свой голас.

Дзеці, моладзь наша ня толькі ўцягваецца ў палітычную працу, але іх ужываюць да *комуністычнае* працы. Усе мы памятаем нядаўні працэс вучняў гэтае Гімназіі, па абвінавачаньню іх у комунізьме дзе на лаўцы падсудных сядзелі амаль—што ня дзеці. У рэзультаце — вучэнь 6 клясы (!) Віл. Бел. Гімназіі А. Салагуб засуджаны на 2 гады крэпасьці за комуністычную працу; б. вучань тэй-жа гімназіі А. Канчэўскі засуджаны на 4 гады катаргі, а вучань Кійко „уцёк" у Менск. На чарзе новы *комуністычны працэс вучняў Віленскай Духоўнай Сэмінарыі і Вялейскай Гімназіі* — Сярэбранікава і іншых, з якіх Сярэбранікаў „уцёк" у Менск, а рэшта сядзіць у вастрозе. Апрача ўсяго гэтага, мы маем яшчэ новыя факты, якія высьветлены агульным сходам беларускага грамадзянства ад 26 — VII: вучняў Віл. Бел. Гімназіі змушалі падпісываць комуністычныя аднаднёўкі і пасьля перапраўлялі гэтых вучняў за граніцу. А як гэтыя *бяздольныя хлапцы* будуць „там" *скарыстаны* — усім добра вядома.

Мы першыя зарэагавалі на гэтыя прыкрыя зьявішчы. Зарэагавала на іх беларускае грамадзянства. Не рэагавалі *толькі беларускія паслы*, якія не адазваліся ні на гэтыя апошнія справы, ні на справу Шалешкі. Гэтым самым п. п. паслы пакрываюць недапусьцімыя факты калечаньня нашай моладзі і расправы з беларусамі на „тым" баку.

Але мы, беларуская інтэлігэнцыя, гэтых зьявішчаў не дапусьцім!

Мы пратэстуем проці калецтва нашай моладзі!

Мы пратэстуем проці працягваньня „хішчнай" рукі Комінтэрна з-за кордону за нашымі дзяцьмі, і проці спробаў утварэньня ў Польшчы *беларускага комсамолу!*

Мы пэўны, што ўсё праўднае беларускае грамадзянства будзе з намі і што, нарэшце, супольнымі сіламі, нам удасца палажыць канец калецтву нашай моладзі.

## Палітычны агляд.

У цэнтры сусьветных палітычных здарэньняў, як раней, стаіць эканамічны крызіс у Англіі і бальшавіцкая агітацыя ды перагаворы аб пакце бясьпекі, перайшоўшыя ў рашучую фазу свайго разьвіцьця. Эканамічны крызіс у Англіі прыймае надта паважны характар і пагражае абхваціць нават іншыя краі. Найвялікшы крызіс адчуваецца ў каменнавугальнай прамысловасьці, быўшай падставай усей іншай ангельскай прамысловасьці і ангельскага загранічнага экспорта Вываз ангельскага вугальля ў іншыя краі амаль што зусім спыніўся. Дзякуючы энэргіі ангельскага ўраду удалося запабегчы гэнэральнай забастоўцы горнарабочых, якая мелася распачацца ад 1 жніўня, пры падтрыманьні іншых работніцкіх і чугуначных арганізацыяў.

Ангельскі ўрад дакляраваў пакуль - што выплаціць уласьнікам вугальных копяў 20 міл. фунтаў стэрл. пад тым варункам, што яны ня зьменшаць работнікам аплаты да вясны. Але ці хопіць гэтых 20 міл на пакрыцьце дэфіцыту ў вугальным крызысе Англіі?

У Францыі ўжо амаль што не дайшло да забастоўкі горнарабочых. Там істнуюць часовыя варункі, якія ўрад хацеў зьмяніць. Рабочыя пагразілі забастоўкай і ўрад быў прымушаны ўступіць. Агульны вугальны крызіс адбіўся

і на Нямеччыне, ў якой, у апошні час, значна павялічыўся лік безработных. Няма што казаць, што й у нас каменна-вугальны крызіс састаўляе цяпер самае балючае мейсца ў нашым прамысловым жыцьці. Ня гледзячы на тое, што ўлетку пачалося шмат будаўляных работ і цяпер найвялікшы рух у сельска-гаспадарчых работах, лік безработных не памяншаецца, а павялічваецца. Узімку лік безработных даходзіў да 185.000. Вясной лік безработных быў 172.000. Цяпер-жа, як пачаўся конфлікт з Нямеччынай, ізноў пачаў расьці лік безработных.

Усе гэтыя абставіны надта выгадны для бальшавіцкай прапаганды, якая ў апошні час ізноў ажывілася. Бальшавізм ува Францыі прыняў гэтак паважную форму, што ўрад Пэнлевэ быў прымушаны знайсьці надзвычайныя способы змаганьня з ім. Рада міністраў апрацавала спэцыяльныя загады. Французскі суд засудзіў у вастрог на 6 месяцаў нават дэпутата палаты і лідэра камуністаў Кашэна за прапаганду сярод арміі. У Алжыры і Мароко ўвесь час арыштоўваюць французскіх комуністых, якія працуюць на карысьць ворага. Ня меншую энэргію праяўляюць комуністыя і ў Англіі, дзе ангельскія рабочыя згаджаюцца нават утварыць адзіны фронт з бальшавікамі. Аб бальшавіцкай небясьпецы ў Англіі ангельскія міністры кажуць увесь час. І толькі на днях міністар заграні́чных справаў Чэмбэрлен заявіў у Ніжняй Палаце, што адносіны з С. С. Р. Р. ня могуць наладзіцца дзеля таго, што апошняя ня спыняе варожай для Англіі агітацыі ня толькі на тэрыторыі Англіі, але й у іншых дзяржавах, а асабліва ў Кітаі і эўрапэйскіх калёніях. Агульнае палажэньне ў Кітаі крыху палепшала, але небясьпека яшчэ ня мінула. Справа ў тым, што ў паўднёвым Кітаі ўтварыўся запраўдны савецкі ўрад, які зусім не прызнае ўлады цэнтральнага пэкінскага ўраду. І тут бальшавікі пачынаюць гаспадарыць. Высылаюць сваіх агітатараў, ваенных спэцыялістых, думаючы там утварыць базу дзеля агітацыі на Д. Усходзе. У апошні час бальшавікі асаблівую увагу зьвярнулі на эўрапэйскія калёніі ў Азіі і Афрыцы. Разам з немцамі яны высылаюць аружжа мароканцам, даюць ім харчы, ваенных інструктараў і агітатараў. У апошні час, як прыбыла ў Мароко француская падмога і былі назначаны на фронт лепшыя францускія афіцэры, палажэньне значна палепшала. Рыфэны былі адкінуты на 50—70 кілёмэтраў ад сталіцы Фэца і важнага жал.-дар. пункту Таба.

Але, не пасьпеў маршал Пэтэн пакінуць тэрыторыю Мароко, як Абдэль-Крым ізноў захапіў ініцыятыву ў свае рукі дый атакуе францускі фронт у розных мяйсцох. Ужо захоплена ўмацаваная француская пазіцыя пры Аин-Буіса, узарваны параховы склад у м. Ларашу і г. п.

Францускае афіцыяльнае паведамленьне цьвярдзіць, што праз 3 тыдні можа распачацца новае наступленьне проці рыфэнаў у вялікім разьмеры, а, пакуль-што, францускае войска перайшло да абароны.

У Францыі, наагул, заметна нездаваленьне вайной у Мароко. Газэта „Ere Nouvelle" (афіцыёз мін. Кайо) аткрыта прызывае да міру з рыфэнамі. Трэба зазначыць, што ліквідацыя мароканскай вайны ўскорыла-б перэгаворы аб пакце бясьпекі, якія ўжо ўступілі ў рашучую фазу. Шансы немцаў у гэтых перэгаворах значна павялічыліся дзякуючы перашкодам, якія маюць Францыя і Англія ў Мароко і ў Кітаі. Паскольку Францыя чуецца аслабленай, відаць з таго, што яна загадзя аслабаняе нямецкі прамысловы район. Ужо французы пакінулі важнейшыя нямецкія прамысловыя цэнтры як Дюссэльдорф і Эссэн. Ужо французы пакінулі правы бераг Рэйна і эвакуацыя ідзе й далей. Гэткія-ж уступкі Нямеччыне робіць і Англія, каб перацягнуць яе на свой бок. Што-ж датычыцца нямецкаго адказу на ноту Францыі па пытаньню аб пакце бясьпекі, дык з гэтага боку погляды Францыі і Англіі ўсё яшчэ разыходзяцца. Прынцыпова і адна і другая згаджаюцца з нямецкай прапазыцыяй і хацелі-б зрабіць з немцамі гарантыйны дагавор. Гэтага дамагаецца й Амэрыка, якая, у канцы канцоў, хацела-б бачыць Эўропу ў згодзе. Але ў паасобных пытаньнях погляды Францыі і Англіі на нямецкую прапазыцыю разыходзяцца. Францыя ня хоча адмовіцца ад права гарантаваць бясьпеку ня толькі заходніх, але таксама й усходніх граніцаў Нямеччыны з Польшчай і Чэха-Славакіяй. А Англія, як і раней, моцна трымаецца свайго погляду, г. зн. гатова бараніць непарушнасьць толькі заходняй граніцы Нямеччыны і ня хоча браць на сябе гарантыю ўсходніх граніцаў з Польшчай і Чэха-Славакіяй. Апрача таго пытаньне аб пераезьдзе францускага войска праз нямецкую тэрыторыю хоча перадаць на разгляд Лігі Народаў. Па гэтаму пытаньню хутка будзе вызначана спэцыяльная конфэрэнцыя ангельскіх, францускіх і бэльгійскіх прадстаўнікаў у Брусэлі з учасьцем амэрыканскага прадстаўніка, як даглядчыка. І на гэтай конфэрэнцыі пакт бясьпекі або будзе аканчальна прыняты, або будзе на доўга пахаваны, як Жэнэўскі пратакол.

*N.*

---

# ПАЛІТЫЧНАЯ ХРОНІКА.

**У Польшчы.**

Як паведамляе «Słowo», прэм'ер міністраў Грабскі запрапанаваў б. дырэктару Дэпартамэнта Гандлю ў «Літве Сьродковай» інжынеру Шопе партфэль Міністра Публічных Работ.

ПАТ паведамляе аб тым, што 3 г. жніўня ў Маскве падпісаны польска-савецкі дагавор аб ліквідацыі гранічных выпадкаў. У зьвязку з гэтым, у Ямполі на Валыні ў хуткім часе мае адбыцца паседжаньне мяшанае польска-савецкае камісіі, якая будзе разглядаць справы забраных большавікамі Манчынскага, Рондоманскага і іншых.

**За граніцай.**

З **Англіі** паведамляюць аб зьліквідаваньні забастоўкі горнарабочых. Выканаўчы камітэт горнарабочых выдаў адпаведную адозву да сваіх сяброў, у якой зазначае, што аплата да вясны зьменшана ня будзе.

У **Баўгарыі** кабінэт міністраў Цанкава падаўся ў дымісію. Кароль Барыс даручыў арганізаваньне новага кабінэту — Турлаку, быўшаму міністрам у кабінэце Стамболійскага. Турлак вядзе перагаворы з сялянскай партыяй.

Як паведамляе ПАТ, у **Чэхіі** арыштаваны павадыр комуністых Гоусэр і журналісты Стастны, якіх абвінавачваюць у тым, што яны падгатаўлялі напад на прэзыдэнта Массарыка.

З **Токіо** паведамляюць, што японскі кабінэт міністраў з-за спрэчак па пытаньню аб новых налогах падаўся ў адстаўку.

У **Мароко** ў апошні час - заціішша. Вядуцца перагаворы аб міры.

У **Кітаі** насяленьне байкатуе англійскія і японскія тавары. Пэкінскі Урад пастанавіў увайсьці ў перагаворы з Кантонскім урадам аб арганізацыі агульнага фронту проці эўрапэйцаў.

З **Італіі** паведамляюць, што на выбарах у Палермо фашысты здабылі на 15 тысячаў галасоў больш чым іншыя партыі. У Рыме аб'яўлена поўная амнэстыя для палітычных праступнікаў.

З **Бэрліну** атрыманы весткі аб тым, што акупацыйныя ўлады «эвакуавалі» Эссен і Мюльгаўзэн. Гэткім чынам ачышчаны ўжо ўвесь Рурскі вокруг.

---

# Агляд прэсы.

Ня раз ужо прыходзілася нам даводзіць аб тым, што ня наш мірны беларускі селянін бывае прычынай розных «крэсовых эксцэсаў», а што выклікаюць іх агульныя ненармальныя абставіны крэсавага жыцьця і неадпаведнасьць мяйсцовай адміністрацыі.

У апошні час шмат гаворыцца, між іншым, аб унормаваньні царкоўнага жыцьця на крэсах.

Цікавы прыклад таго як гэтае «унормаваньне» праводзіцца ў жыцьцё падае «Праваслаўны беларус», апісваючы адзін с прыкладаў адабраньня царквы ад праваслаўных і перадачы яе каталіком.

„Мы ужо ўспаміналі якая сумная доля чакае праваслаўную царкву у Мала-Мажэйкаве, Лідзкага пав. Мы выказывалі сваю надзею, што стараньні каталікоў захапіць у свае рукі нашу сьвятыню ня будуць мець удачы. А тым часам, не зважаючы на шмат-разовыя просьбы і дэлегацыі, як царкоўнае ўлады, так і праваслаўных парахвіян, адміністрацыйная ўлада дамагаецца зачыненьня царквы ў Мала-Мажэйкаве і аддачы яе пад касьцёл".

Звычайна, адабраньне царквы матывуецца тым, што раней яна

---

ФРАНЦІШАК АЛЯХНОВІЧ.

# ДРЫГВА

**драматычны эскіз ў 6-ех абразох.**

(*Глядзі „Грам. Гол." № 82*).

**Міхалка.** А ты гэта датычна Манькі?... Ды-ж мне усё роўна!..

**Лякдугна** (*зьдзівіўшыся*). Усё роўна?

**Міхалка.** Але. Ну, пойдзем да іх! (*Ідуць у сярэдзіну*).

**Гаспадыня** (*да Галубоўскага*). А я колькі разоў ужо казала Галубоўскаму, каб так не напіваўся! Ізноў п'яны! Прыйшлі госьці, а ён сядзіць, налізаўшыся як шавец!.. Э, годзі ўжо гэтага! Найму фартэп'ян, пасаджу якогась музыку, а Галубоўскага з гэтым гармонікам вон праганю!

**Галубоўскі** (*цалуючы яе ў руку*). Панічка! не выганяйце! Дзе-ж я падзенуся? (*з п'янымі сьлязмі ў голасе*). Жонка выгнала, пані выганяе,—хіба галаву ў пятлю... А гэта... як-жаж ня піць, калі такі добры пан, гарэлкі дае, ласкава гаворыць...

**Гаспадыня.** Ну, ідзі ў складзік, прасьпіся. (*Ідзе ў кухню*).

**Галубоўскі.** Не, я пайду зайграю! (*бярэ гармонік і выходзіць у сярэдзіну*).

**Міхалка** (*уваходзіць з Манькай*). Ну, чаго хочаш?

**Манька.** Чаму-ж гэтак доўга ня прыходзіў? га?

**Міхалка.** Ці-ж доўга? Здаецца — не.

**Манька.** Не? Гэта-ж будзе каля двох тыдняў!

**Міхалка** (*няшчырым тонам*). Няўжо-ж будзе?.. Здаецца — не.

**Манька.** Каліcь ты часьцей прыходзіў. Мусіць часу ня меў?

**Міхалка.** Але, але. Ня меў.

**Манька.** Міхась! каточак! я маю да цябе просьбу...

**Міхалка.** Ну?

**Манька.** Ня пі! Я ня люблю, як ты п'яны... Мы гэтак даўно ня бачыліся, — вось пасядзім, пагутарым, разскажаш мне, што ты рабіў, а яны хай сабе п'юць... Я цябе вельмі прашу... Добра?

**Міхалка.** Вось табе на! А чаго-ж я сюды прыйшоў?

**Манька.** Што?! Ты значыцца прыходзіш сюды для гэтай праклятай гарэлкі, а не дзеля мяне?

**Міхалка.** Ды й да цябе прыхаджу, і выпіць з прыяцелямі прыходжу... Адно аднаму не перашкаджае.

**Манька.** Але... Для цябе твае прыяцелі ды гарэлка даражэйшыя за мяне? Каб іх!... (*плача*).

**Міхалка.** Вось маеш!... Ізноў сьлёзы!... Ну, скажы сама: ці-ж ня дурная? Ну, чаго ты плачаш? ці ёсьць прычына? Дзеля таго, што я прыйшоў выпіць, закусіць?... Каб я з іншымі дзяўчатамі задаваўся, — тады інакшая справа!..

**Манька.** Хто цябе ведае!.. Можа й гэта бывае, як я ня бачу... Ты-ж так даўно ня быў!

была касьцёлам, які ў часе расейскага панаваньня быў пераробleны на царкву. Аднак у гэтым выпадку справа стаіць ня так:

„Царква гэтая выбудавана у 1407 годзе і ў працягу свайго больш як паўтысячагадовога істнаваньня ніколі ня была каталіцкім касьцёлам. Парахвія налічае каля 2.000 душ праваслаўных, і гэты лік можа быць яшчэ павялічаны, дзеля таго, што некаторыя суседнія царквы маюць быць зачынены“.

Вось як «Праваслаўны Беларус» высьвятляе прычыны гэтага адабраньня:

„Дзеля чаго так патрэбна каталіком праваслаўная царква ў Мала-Мажэйкаве?

Можа дзеля таго, што каталіцкая парахвія ня мае свайго касьцёла? Зусім не! Царква стаіць недалёка ад ст. Скрыбава, чугуначнай лініі—Ліда-Седлец, прыгожасьцю і сваёй цікавай старадаўняй архітэктурай (царква выбудавана ў стылі сярэдня-вяковых крэпасьцяў) спадманывае вока чугуначнікаў-каталікоў з гэтае станцыі, якія і пачалі клопаты перад сваім біскупам аб аддачы ім гэтай царквы пад касьцёл і біскуп нібыто ўжо даў сваю на гэта згоду“.

«Праваслаўны Беларус» робіць з гэтага такі лёгічны вывад:

„Замер улады пазбавіць колькі тысячаў праваслаўных сваёй роднай царквы, каб аддаць яе для колькінаццаці душ каталікоў, яскрава сьведчыць аб адносінах на так званых „крэсах“.

# У С.С.Р.Р.

## Як запраўды выглядае комуністычны „рай“.

### Бальшавіцкая „справядлівасьць“.

Вёска Осіповічы, Слуцкага павету, ужо даўно была «на віду» Г. П. У. Часта там забівалі розных савецкіх „безбожнікоў“ і ўрадоўцаў,—часам там скрываліся паўстанцы. І вось «улады» пастанавілі „ліквідаваць гэтае гняздо „крамолы“. Быў пасланы туды атрад 3-го палка 3-й беларускай дывізыі «на ўсьмірэньне».

Абкружыўшы вёску з ўсіх бакоў «усьмірыцелі» выгналі з хат ўсіх жыхароў, дазволіўшы ім забраць скаціну—і падпалілі вёску. Усё пайшло з дымам. Менская газ. „Звезда“ называе гэта «Справядлівай карай»...

Ваенны Суд ў Воршы за забойства «селькора» Рокучева засудзіў 10 чалавек на сьмерць, а 4 на 10 гадоў у ссылку на Салавецкія Астравы. Асуджаных ужо растрэлілі.

Ці-ж ня добрая справядлівасьць? Гэтак скора ўся Савецкая Беларусь будзе «усьмірена» і заместа вёсак — застануцца кучы попелу ды горы трупаў... Адным словам — савецкі „рай“!

### Будуць паліць цэлыя вёскі.

Ня бачучы на страшэнны тэрор, мабілізацыю усякіх атрадаў „усьмірыцеляў“ і г. д.—паўстаньне ў Савецкай Беларусі ня толькі ня спыняецца, але расьце. І вось, дзеля барацьбы з паўстанцамі, якім шырока дапамагаюць сяляне, бальшавікі рашылі прыняць „крайнія меры“. „Рэвваенсавет“ Сав. Беларусі выдаў загад начальнікам „карацельных атрадаў“ паліць цэлыя вёскі ў якіх будзе установлена укрываньне партызанаў, альбо знойдзецца якое-колечы аружжа ці амуніцыя, а жыхары гэтых вёсак павінны быць расстрэлены. Можна прадбачыць як гэты загад будзе споўнены. І без загаду—ракамі ліецца кроў і дымяцца пажарышчы, а цяпер—„на законным основаніи“ — „карацелі“ як пры татарскім паходзе ў XIII стал.—увесь край могуць абярнуць ў пусгыню...

### Г. П. У. за „работай“.

Нядаўна ўсю эўрапэйскую прэсу абыйшла вестка, што ў Пецярбурзе без усякага суда расстрэлілі некалькі дзесяткаў чалавек з тых, якія скончылі навуку ў ліцэі імяні Імператара Аляксандра. Вестка гэта падцьвярджаецца. Аказваецца расстраляны яны па асабістаму загаду Дзержынскага. Сярод расстраляных былі старыкі, як кн. Галіцын, якому было 78 гадоў.

Як аказваецца, цяпер наагул усіліўся тэрор Г. П. У. Агенты гэтай новай (па названьню) Чэка забіваюць без усякага суда. Асабліва многа ахвяр апошнімі днямі было з духавенства. Так: у Харкаве—забіты манах-старац 80 гадоў; другі манах — Дмітры быў забіты на магільніку. Калі ён падняў руку каб перажагнацца—чэкіст адрубіў шабляй гэтую руку, а труп яго 8 дзён ляжаў не пахаваны У Херсонскай губэрніі ў сваей кватэры расстрэлены чэкістамі сьвяшчэньнік за тое, што крытыкаваў савецкую ўладу. Архімандрыт Родіон (начальнік Спаскага манастыра), па прыказу ведамага Дыбенкі быў сперша аскальпіраваны (зьнята скура з валасамі з галавы) адным з матросаў, а пасьля яму адрубілі галаву. Другі сьвяшчэньнік, арыштаваны Г. П. У., быў кінуты ў раку Данец, дзе і патонуў. Гэты выказ далека ня поўны. Паданы толькі тыя выпадкі, якія сталіся агульна ведамымі і то за некалькі дзён. А колькі іншых, няведамых ахвяраў бэстыяльства маскоўскіх катаў? Імёны іх аднаму Богу вядомы! Добра працуе Г. П. У. і Дзержынскі з К° „во славу“ крывавага Комінтэрну!

І салодка-ж жывецца ўсім пад такой уладай!

### Беларускія паўстанцы варушацца.

З Гомеля даносяць, што 29 ліпня атрад паўстанцаў „Беларускай Свабоды“ пад камандай б. капітана царскіх войскаў Крэчэта-Арлоўскага, у сіле 130 чалавек, напаў на ст. Уза блізка Гомэля. Паўстанцы захапілі станцыю, забралі касу з 1000 руб. золатам, на якія выдалі паквітаваньне і, даведаўшыся ад начальніка станцыі адрасы жывучых ў ваколіцы комуністых, адыйшлі да мястэчка Уваровічы. Там падзяліліся на 3 групы і, пакінуўшы 30 чэл. у рэзэрві, кінуліся ў мястэчка. Тут перш-на-перш паўстанцы захапілі Камітэт Выканаўчы, а пасьля пачалі вылаўліваць комуністых, якіх тут-жа і расстрэлівалі. Раздаўшы сялянам частку забраных ў савецкіх урадаў грошай і раскінуўшы адозвы, прызываючыя сялян да барацьбы с савецкай ўладай, паўстанцы спакойна адыйшлі.

Пагоня, якая зараз-жа была паслана, нічога не дабілася.

Пачынаюць — ткі „рабіць парадкі“ і з комуністымі. Даўно пара і — памагай Божа ў добры час!

*Той, хто умее чытаць, ніколі не паленуйся прачытаць няпісьменнаму!*

*Газэту прачытай і перадай суседу!*

## Трыумф беларускага аб'язднога тэатру.

(З польскай прэсы).

Першыя спэктаклі аб'язднога беларускага тэатру, арганізаванага Час. Бел. Радай, спаткаліся з зацікаўленнасьцю і вельмі прыхільнаю ацэнкай у польскай прэсе.

„Kurjer Wileński“ зьмяшчае карэспадэнцыю з Краснага аб адбыўшымся там 25-VII спэктаклі, у якой між іншым піша:

«У нанятай дзеля гэтага стадоле шпарка пабудавалі з дошчак сцэну; замест дэкарацыяў прыаздобілі народнымі пасьцілкамі, павесілі заслону і — «тэатр» гатовы. Гэты спэктакль у мове тутэйшага сялянства, на фоне сялянскіх тканінаў, у стадоле, меў свой чар прымітыву. Публіка складалася галоўным чынам з сялян, якіх, ня гледзячы на гарачы час жніва, зьявілася шмат. Польскае грамадзянства рэпрэзентавалі толькі прадстаўнікі ўлады, якія былі „z urzędu“ на гэтым, рэдкім у нашым мястэчку, прадстаўленьні. А шкода!»...

Ня менш прыхільную карэспадэнцыю з Лебедзева зьмяшчае газэта „Słowo“:

«Кожны аматарскі спэктакль у правінцыяльнай глушы ёсьць здарэньне, якое ў успамінах жыхароў пакідае пасьля сябе глыбейшы сьлед. Тым вялікшай атракцыяй быў прыехаўшы з Вільні тэатр, які ў мінулую нядзелю (26-VII) згуляў у стадоле Семашкевічаў п'есу ў 3 актах Ф. Аляхновіча «Пан Міністар». Гэта ёсьць сатыра на людзей, якія, пры карысных для беларусоў палітычных абставінах, прыкрываюцца беларускасьцю, каб зрабіць сабе кар'еру. Загалоўную ролю гуляў сам аўтор (дырэктар, рэжысёр і актор — у аднэй асобе)—заслужоны дзеяч на сцэнічным полі, запраўдны тварэц беларускага тэатру. Публіка ня толькі з м. Лебедзева, але і з ваколічных вёсак, зьявілася ў вялікім ліку, награджаючы заслужанымі воплескамі артыстаў. П'еса йшла бяз суфлёра».

Пасьля гэтай ацэнкі беларускага тэатру газэта дае цікаўны праект заснаваньня мяшанага польска-беларускага тэатру, які «мог-бы мець добры ўплыў на завастрыўшыяся, дзякуючы бязтактнасьці мяйсцовай адміністрацыі і агітацыі, нацыянальныя адносіны»...

---

**Міхалка.** Пакуль ня бачыла, дык і не кажы! Можа гэта з часам будзе, а пакуль што — не.

**Манька.** З часам... гэта... будзе?... Вось як! Ты мне гэта гаворыш! Значыцца, ты мяне ня любіш! Значыць, ты ашукаў мяне!

**Міхалка.** Ах, кінь рабіць трагэдыю без патрэбы! Ведама, што няма нічога вечнага! (*ідзе ў сярэднія дзьверы*).

**Манька** (*сядае і закрыўшы вочы, голасна пачынае плакаць*).

**Міхалка** (*устрымаўшыся*). Вось і пачалося! І чаго я, дурны, прылез сюды?!

**Манька.** Але!... «Чаго прылез!»... «Чаго прылез!»... Раней прыходзіў кожны дзень або й два разы ў дзень, а цяпер— «чаго прылез!»... Эх, праўду людзі казалі, перасьцерагалі: ня вер яму, ня вер!... Вось маю за гэта, што, не паслухалася добрай рады!

**Міхалка** (*іронічна*). Але! Трэба было слухацца апаша Грышкі, або сваей разумненькай сястрычкі,—тады-бы добра было!

**Манька.** А ведама, што горай ня было-б!

**Міхалка.** Але... але...

**Манька.** А вось я нядаўна даведалася, што на гэтым тыдні ты ўжо выедзеш з Вільні... Чаму-ж ты мне аб гэтым нічога не казаў? Гэта праўда?

**Міхалка.** Але... Праўда. А я не казаў, бо яшчэ сам добра ня ведаў, калі паеду.

**Манька.** Ага! А я аб гэтым даведалася ад чужых людзей, а ты маўчаў... Ты хацеў уцячы ад мяне,—вось які ты! А ты-ж колькі разоў казаў, што не паедзеш!

**Міхалка.** Яшчэ чаго! Ты-б мо' хацела, каб я для цябе й унівэрсытэту ня скончыў? Набяры-ж ты розуму! Ці ты ведаеш, што гаворыш?

**Манька.** Ты-ж казаў, што шлюб возьмем і паедзем разам.

**Міхалка.** Ізноў сваё: шлюб ды шлюб! Для цябе самае важнае — гэта шлюб. Хай усё прападзе, каб толькі быў шлюб!...

**Манька.** На што-ж ты сам казаў?

**Міхалка.** Э, пасьпеем з гэтым шлюбам!... Але скажы, калі ласка. які гэта мае сэнс? Ты-ж сама ня раз казала, што я благі чалавек, што я змарнаваў табе жыцьцё, што ты была-б шчасьлівейшай, каб не спаткалася са мной... Дык вось: на якое ліха гэты шлюб?

**Манька** (*сумна*). Інакш ты калісь гаварыў са мной, інакш. Што-ж, няма дзіва: надаела я ўжо табе і йдзеш шукаць іншай. Што-ж, шукай! шукай! я за табой не паганюся... Ідзі! шукай! (*пачынае плакаць*).

**Міхалка.** О! Ізноў сьлёзы!... З табой зусім нельга пагутарыць спакойна.

**Сьцяпан** (*за сцэнай*). Міхась! Хадзі сюды!

**Міхалка** (*крычыць у другі пакой*). Зараз! (*да Манькі*). І ты дзівішся, што я раней табе не сказаў, што паеду. Каб сказаў раней, дык і раней пачаліся-б гэтыя сцэны ды сьлёзы!... (*са злосьцю*). Ах, надаела мне усё гэта! (*падыходзіць да сярэдніх дзьвярэй і кажа за сцэну*). Гэй, хлопцы! Я іду адсюль, а вы — як сабе хочаце... Што?... Іду! не хачу тутака заставацца.

(*Працяг будзе*).

# Літэратурныя нарысы.

## Максім Багдановіч.

*(З нагоды 8-мых угодкаў ягонае сьмерці).*

(Глядзі № 29).

М. Багдановіч гэта ня толькі поўны настрою „пясьняр чыстае Красы", кіруючыся клічам „мастацтва дзеля мастацтва", як гэта хочуць угаварыць некаторыя беларускія крытыкі; ён такжа і нацыянальны паэт, значную частку, прысьвячаючы беларускім тэмам; іншая рэч, што мы ў яго ня знойдзем таннае дэмагогіі і падбухторываньня супроць „паноў", як гэта любяць рабіць некаторыя паэты.

М. Багдановіч гэта паэт-стыліст і паэт-філёзаф, любячы закранываць ня толькі беларускія, але і агульна-людзкія тэмы; ён—між іншым — паэт места, якое апісвае ў шмат якіх вершах (асабліва Вільню); тэма гэна зусім новая ў белар. адраджонай літэратуры, трымаючайся перэважна вясковых матываў.

М. Багдановіч добра арыентуецца ў клясычных формах паэзіі і любіць карыстацца імі, дзеля таго спатыкаем тут: сонэты, трыялеты, пёнтамэтры і г.д.

Да любімых тэмаў паэта належаць: казачны мір беларуска-славянскае міфалёгіі і характэрныя фігуры і здарэньні старое Беларусі (Вял. Княж. Літ.).

Безнадзейная хвароба налажыла сваю пячатку на ўсю творчасьць паэты. Лейб-матывамі ягонае творчасьці зьяўляюцца: меланхолія, сум, туга, пэсымізм і іронія! ёсьць там такжа шмат думак-рэфлексіяў і ціхая рэзыгнацыя, толькі зрэдка спаткаемся мы там з бадзёрым тонам.

. . . . . . . . . . . . . . .

Значэньне Максіма Багдановіча ў гісторыі беларускае літэратуры нязвычайнае, а ўтрата яго не замянімая.

Справа ў тым, што большасьць беларускіх паэтаў гэта выхадцы з вёскі, самавучкі, якім брак грунтоўнае веды, што адбіваецца і на форме і на зьмесьце іхных вершаў.

У даным-жа выпадку мы маем дачыненьне з уроджаным інтэлігэнтам, атрымаўшым вышэйшую адукацыю, вельмі начытанным, добра абзнаёмленым з архітворамі сусьветнае (як старое так і новае) літэратуры, ца таго спэцыяльна прайшоўшага навуку складаньня вершаў. Усе гэна адбілася па ягоных вершах, якія зьяўляюцца запраўднымі пэрламі беларускае літэратуры, перавышаючымі на'т творы самага Купалы!

Як углядаецца паэт на тэхніку пісаньня вершаў, найлепш ілюструе ягоны верш „Песьняру":

„Ведай, брат малады, што ў грудзях у людзей
Сэрцы цьвердыя быццам з камэньня.
Разаб'ецца аб іх слабы верш заўсягды
Ня збудзіўшы сьвятога сумленьня.

Трэба з сталі каваць, гартаваць гібкі верш,
Абрабіць яго трэба з цярпеньнем.
Як ударыш ты ім, — ён як звон зазьвініць,
Брызнуць іскры з халодных каменьняў".

З гэнага вершу можна сабе ўявіць, як шліфаваў свае творы аўтор.

Роль Максіма Багдановіча ў беларускай літэратуры—аграмадная! *Гэта быў першы Эўрапэец у беларускай літэратуры,* першы беларускі рэпрэзантацыйны аўтор.

Бо, калі мы прыгледзімся да беларускае літэратурнае творчасьці, лёгка прыкмецім у ёй войстра кідаючыйся ў вочы адпячатак *сялянскага прымітывізму* і вясковага духу, надаючыя ёй пэўную плыткасьць і аднатоннасьць. Бязсумліўна гэткае зьявішча мае свае гістарычныя падставы і ёсьць зусім зразумелым у краіне з выразна земляробскім характарам, у якой нацыянальнае жыцьцё, пасьля рэнэгацтва вышэйшых слаёў, мае сваю галоўную падставу ў многаміліённай сялянскай масе, як гэта і ёсьць на Беларусі, але гэткага палажэньня нельга лічыць нармальным і пакуль літэратура беларуская ня будзе рожнароднай і глыбокай, як іншыя, яна ня будзе мець належнага значэньня ні ў краі, ні заграніцай.

Праўда, што пакуль-што нялічная, новая беларуская інтэлігэнцыя, выйшаўшая з народнай гушчы і маючая ў сваіх радох шмат поў-інтэлігэнтаў, настроеная наагул рэальна, у большасьці сваей не разумее яшчэ характва і зьместу паэзыяў Багдановіча, а нат часамі й Купалы, найбольш смакуючы ў, дапасованых да яе роўня, творах Коласа і г. п. але лічба і ўмысловы ровень інтэлігэнцыі расьце, а з імі расьце і колькасьць чытачоў, якія патрабуюць для сябе твораў у гатунку вершаў Багдановіча і калі-б іх не знайшлі ў роднай літэратуры, зьвярнуліся-б да чужацкай, што пагражала-б дэнацыяналізацыяй слабейшых. Ды й цяпер гэная небясьпека ня ёсьць зусім зьліквідаванай, а толькі аслабленай, а гэта таму, што аднаго аўтора лішне мала, для здаволеньня духоўнага голаду гэных чытачоў.

Але першы крок зроблены М. Багдановічам, прыклад, ім даны, не застаўся бяз скутку і вось, пасьля некаторага перарыву, мы бачым у творчасьці маладых беларускіх песьняроў У. Жылкі, Н. Арсэньневай і Дубоўкі якбы далейшы працяг ягонае працы.

Перавязеньне астанкаў паэта на Бацькаўшчыну і выданьне ўсіх да адзінага твораў вялікага *maestro* беларускага слова, пасьля адшуканьня ўсяго магчымага матар'ялу — зьяўляецца пытаньнем гонару і культурнае сьпеласьці для беларускага грамадзянства.

А тымчасам хай табе будзе лёгкай чужая зямелька, у далёкай Ялце, Вялікі Беларускі Песьняру!...

*Sit tibi terra levis...*

**Язэп Сьветазар.**

# Тутэйшая хроніка.

= **Шукаюць рэдактара.** Як мы даведаліся, „вядомы" п. Луцкевіч, які да гэтага часу вельмі спрытна карыстаўся вучнёўскай моладзю дзеля падпісываньня розных комунізуючых газэт і аднаднёвак, — ніяк ня можа знайсьці адказнага рэдактара для чарoднай аднаднёўкі і дзеля гэтага выпуск яе затрымліваецца.

Відаць пратэст сходу беларускага грамадзянства ад 26-VII дапяў сваей мэты і, ня гледзячы на тое, што, як мы чулі, у „рэдакцыйным партфэлі" п. Луцкевіча ёсьць ужо шмат, спэцыяльна загатаванай для нас, чарговай „лаянкі", — ён ніяк ня можа скарыстацца з гэтага звычайнага для яго „культурнага" спосабу барацьбы.

= **Ідэйнасьць і этычнасьць п.п. паслоў з „Грамады".** Нядаўна аднаднёўка „Зорка Беларуса" падала вестку аб тым, што дэпутаты — Сябры „Сялянска - Работніцкае Грамады" за летнія месяцы пачці-што зусім ня атрымаюць пэнсіі, бо яна залічэна на пакрыцьцё штрафаў за абструкцыі.

А цяпер, № 175 „Dz. Wil." піша, што гэтыя-ж самыя паслы „зьвярнуліся да маршалка Сойму і рэгулямінавай камісіі с просьбай **аб дараваньні ім гэтых штрафаў і аб выплаце пэнсіі**".

= **Дымісія біскупа Матулевіча.** Як даносіць ПАТ, віленскі біскуп Матулевіч паведаміў Міністэрства Асьветы і Рэлігіяў, што Папа Пій X уважыў яго просьбу і звольніў яго ад упраўленьня віленскай епархіяй.

= **Мэтрыкі для прызыўных.** Выдана распараджэньне аб тым, што мэтрыкі для прызыўных, а таксама і выпісі з кніг павінны выдавацца зусім дарма і не падлягаюць аплаце гербавымі маркамі.

= **Аб паездках у Францыю.** Міністэрства Асьветы выдала цыркуляр, якім рэкамэндуе вучыцелям устрымацца ад выяздаў у Францыю з прычыны таго, што вучыцельскі труд там кепска аплачываецца.

= **Клюбы ліквідуюцца.** На 14 жніўня пазначаны агульны сход сяброў „Klubu Przemysłowców Kresowych" дзеля ліквідацыі гэтага клюбу.

# Юрыдычныя парады.

**Чытачу Г-ку.** *Пытаньне.* Пасьля дзядзькі, памершага ў 1915 г., асталося 6 дз. зямлі і будынкі. Дзядзька быў удаўцом; адзіная яго дачка памёрла ў бежанстве. Насьледнікамі на гэтую маемасьць засталіся малалетнія дзеці другога брата: хлапец 16 гад. і дзяўчына 14 г. — сіроты. Бацька й матка іх таксама памёрлі ў бежанстве ў 1916 г. Цяпер зямлёю ўладае зусім чужы, які нічога не дае малалетнім, кажучы што зямля яго па даўнасьці. Ці ёсьць тут даўнасьць і як малалетнім атрымаць зямлю?

*Адказ.* Цікава, з якога часу гэты чужы ўладае зямлёю? Калі толькі ад 1916, ці 1915 году, дык даўнасьці няма па закону, ў адносінах да малалетніх бяз даўнасьці ўстрымліваецца аж да мамэнту, калі ім споўніцца 21 год. Перш-на-перш трэба вызначыць над малалетнімі апеку і апякуны ўжо пададуць у Суд. Няхай бліжэйшы крэўны падасьць просьбу ў мяйсцовы Суд аб вызначэньні апекі.

**Грам. Л-каму.** *Пытаньне:* Як зрабіць давераннасьць ад імя вёскі, на вядзеньне справы аб агульнай пашы?

*Адказ:* На вядзеньне ўсіх справаў вёскі, ці сельскай грамады, павінен быць зроблены прыгавор, падпісаны ня менш як 2/3 агульнага ліку гаспадароў. Прыгавар гэты састаўляецца сходам пад прэдсядацельствам мяйсцовага (абвадовага) солтыса. У прыгаворы трэба адзначыць колькі было прысутных на сходзе і колькі ёсьць усяго жыхароў — гаспадароў у вёсцы, ці грамадзе; з далей—абгаварыць якія, ласьне, справы разглядаліся сходам, каго выбралі ўпаўнамоцным (калі не адваката, дык трэба выбраць аднаселяніна) і якія яму даюцца паўнамоцтвы. Трэба, па магчымасьці, падрабязна акрэсьліць мэжы гэтага паўнамоцтва. У канцы, трэба абгаварыць, ці мае упаўнамоцны права зрабіць перадаверые. Прыгавар гэты, як сказана вышэй, павінен быць падпісаны прысутнымі на сходзе і—солтысам. Усе подпісы трэба пасьведчыць у гміне, якая павінна сьцьвердзіць, што падпісаўшыяся на прыгавары — поўнапраўныя гаспадары, маючыя права голасу. Гэткім прыгаварам можна даручыць вядзеньне як судовых так і адміністрацыйных справаў, а таксама і атрыманьне ўсялякіх дакумэнтаў, канчаць справы мірам і г. д.

**Грам. Я. Майсюку, Здалбунова.** У справе атрыманьня „wypisu z ksiąg stałej ludności", калі ня можаце самі паехаць, дык пашліце давераннасьць і грошы (злот. 25) у Навагрудак на імя: Aleksandra Jodźko, Obrońca Sądowy. Аб вашай справе яму ўжо напісана.

**Падп. Рудко.** Па першаму пытаньню трэба даказаць, што брат *аддзяліўся* пры жыцьці бацькі. Але і так ён мае права на насьледзтва. Справа трудная, бязумоўна патрэбны адвакат. Таксама і датычна тэстамэнту. Падрабязны адказ у газэце даць трудна.

**Грам. К—о.** *Пытаньне:* Бацька аддаваў зямлю на запашку свайму брату і за гэта атрымліваў часьць ураджаю. У 1914 годзе ўладаў сам. У 1915 мы „эвакуаваліся" ў Расею, адкуль вярнуліся ў 1921 г. За карыстаньне зямлёй брат даў бацьку хату, у якой мы й жылі. Бацька і брат памёрлі. Дзеці брата выганяюць нас з хаты. Што рабіць?

*Адказ:* Няхай падаюць у Суд. На Судзе сьведкамі дакажыце што і як было і што хата атрымана, як аплата за права ўладаньня зямлёю. Ні з зямлі, ні с хаты высяліць вас ніхто ня можа, калі дакажаце тое, што пішаце.

**Падп. Кор—ку.** *I Пытаньне:* Больш 10 гадоў ня жыў на гаспадарцы. Пасьля сьмерці бацькі засталася 5 братоў і матка,—2 браты ў Амэрыцы. У гэтым годзе 2 другіх браты падзялілі ўсё; мне з гаспадаркі ня далі нічога, толькі крыху зямлі. Ці выйграю, калі падам у Суд?

*Адказ:* Шкода, што ня пішаце калі памёр бацька і колькі гадоў, як браты жывуць у Амэрыцы? Калі ад сьмерці бацькі не прайшло яшчэ 10 гадоў, дык вы маеце правы на роўную з другімі братамі часьць зямлі і ўсей гаспадаркі, якая засталася пасьля бацькі.

*Пытаньне II:* Брат з Амэрыкі прыслаў давераннасьць, пасьведчаную польскім консулам, на права карыстаньня і распараджэньня ягонай зямлёй, якая яму прыдзецца з падзелу. Браты пры падзеле нічога яму ня далі. Ці выйграю калі падам у Суд?

*Адказ:* Калі не прайшло 10-ці гадоў са дня сьмерці бацькі—выйграеце. Як упаўнамоцны брата, падайце ў Суд і прасіце зацьвердзіць яго ў правох насьледзтва. Яму павінна быць выдзелена роўная часьць, як зямлі, так і, наагул, гаспадаркі.

*Адказ па III пытаньню:* Руйнаваць будынкі браты ня маюць права. А калі сілком зруйнуюць, ці хоць-бы толькі папсуюць — падавайце ў Суд аб стратах.

*Пытаньне IV:* Браты ня жывуць у хаце, якая засталася пасьля бацькі, а аддаюць яе ў арэнду. Ці могуць аддаваць без маей згоды і ці магу я сам перайсьці жыць у гэту хату?

*Адказ:* Бацькаўская хата складае часьць „насьледственнай" масы. Вы на яе маеце права ў роўнай часьці. Дзеля гэтага, бяз вашай згоды, *усей* хаты браты ў арэнду аддаць ня могуць. Яны могуць аддаць толькі свае часьці, а ваша застаецца ў вашам распараджэньні. Маеце роўнае права перайсьці жыць у гэту хату і заняць тую яе часьць, якая вам выпадае.



Рэдактар - Выдавец Язэп Салавей

Друкарня „Lux", вул Жэлігоўскага, 1. Тэлеф. № 203.